

Milwaukeen mahtitraktori

Allis-Chalmers D-21

■ Kimmo Kotta

Monet amerikkalaiset ajoneuvomerkit ovat jo kauan olleet Suomessa erityisen arvostettuja ja useimmiten ihan syystä. Vaikkapa Letukan, Kemsun tai Harrikan omistaja on maksanut ajokistaan enemmän kuin eurooppalaisella merkillä ajajele, mutta luultavasti saanut rahojensa vastineeksi hyvää laatua ja luotettavaa tekniikkaa. Maatalouspuolella aidot Amerikan traktorit nostettiin jalustalle vasta 60-luvulla. Nimenomaan aidot, sillä muutammat eurooppalaisten tehtaiden tekemät versiot osoittautuivat pettymyksiksi. John Deeren 60-luvun alun saksalaismallit olivat viedä maineen koko merkiltä, Massey-Harrisin eurooppalaiset tekeleet kärsivät monista vaivoista, eivätkä Internationalinkaan kaikki englantilais- tai saksalaiskoneet tehneet merkille kunniaa. Alkukokoluoksien jälkeen tekniikka parani ja maine palautui.

Eurooppaan rantautuneista amerikkalaismerkeistä heikoimmin meni Allis-Chalmersilla, joissa oli jatkuvasti ongelmia. Syy oli yksinomaan englantilaisversioissa, Amerikassa merkki oli arvostettu ja tekniikaltaan edistysellinen. Englannin Allis-Chalmers-tehtaan loppu alkoi hämmöttää 60-luvun puolivälissä, samaan aikaan rapakon takana firma alkoi tuottaa kaiketi aikansa parhaita suurtraktoria.

Tehotaistoon upouudella kalustolla

Allis-Chalmers perustettiin virallisesti v. 1901, ensimmäisen traktorinsa yhtymä teki 13 vuotta myöhemmin. Jo 30-luvulla AC oli monien kilpailijoidensa tavoin ns. full-liner, eli valikoimiin kuului kaikki maatalouden työkoneet. Kehitystä edistivät monet yrityskaupat, joiden yhteydessä saatiin valmiit tuotteet. Telaketju-traktoreihin firma pääsi käsiksi v.-28 hankitun Monarch Tractor Co:n myötä, maailman ensimmäinen kumipyörätraktori Allis-Chalmers U tuli pari vuotta myöhemmin ostetun United Tractor Co:n yhteydessä. Muokauskalustoon erikoistunut LaCrosse Plow Co. siirtyi Allisin omistukseen samoihin aikoihin, puimakoneistaan kuulu Advance-Rumely ostettiin v. -31. Seuraavat merkittävät yritysostot tapahtuivat 50-luvun alkupuolella, jolloin mm. LaPlant-Choate-maansiirtokoneet, Buda-moottorit ja Cleaner-puimurit tulivat AC-tuotemerkin piiriin. Allis-Chalmers teki suuria telakoneita jo varhain, esim. v.-47 esitelty HD-19 oli teholtaan lähes 150-hevosvoimainen ja painoi n. 20 tonnia, mutta pyörätraktoreissa pysyteltiin vielä pienissä mitoissa. 50-luvun suurimmat ja samalla suosituimmat AC-pyörätraktorit WD ja D17 olivat 40–50 -hevosvoimaisia ja painoivat parisen tonnia.

Kovempia tehoja tarvitsevat saattoivat vuodesta -61 lähtien hankkia päälle 70-hevosvoimaisen turboahdetun D19-mallin. Tietävästi tämä oli maailman ensimmäinen pyörätraktori, jossa oli tehdasasennettu turbo. Pienois-

ta kysyntää alkoi olla entistä suuremmille traktoreille, Allis-Chalmers alkoi kehittää kokonaan uutta traktorimallia, joka vastaisi kooltaan John Deere 5010- ja Minneapolis-Moline G705-traktoreita. Nämä Amerikan ensimmäiset yli 100-hevosvoimaiset koneet oli esitelty v.-62. Uusi raskaansarjan Allis-Chalmers D21 ennätti markkinoille seuraavana vuonna. Muotoilu oli vaihtunut kulmikkaaksi, voimansiirto ja moottori olivat kokonaan uusia, entistä oli vain persian oranssin väri.

Vaikka uusi Allis oli tosi iso, oli se hyvin ketterä ja pyörähti lähes paikallaan. Suuri veturi tarvitsi vertaisensa työkoneet, LaCrossen tehtaassa suunniteltiin 7-siipinen hinattava aura, 2-lohkoinen 9-metrinen lautasäe ja 8,4-metrinen jousiäe. Työkoneista tuli sikäli roimia, että traktori huomattiin alitehoiseksi. Asia korjautui vuonna -65, jolloin entinen malli korvattiin uudella turboahdetulla serie II -mallilla, jossa oli parikymmentä hevosvoimaa enemmän. Koemielessä tehtiin 10 hydraulisella etuvetolla varustettua traktoria, mutta sen ominaisuudet eivät antaneet aihetta jatkokehittelylle. Tämän kokoluokan traktoreilla ei vielä silloin ollut kovin suurta kysyntää, isoa Allista tehtiin verkkai-

sella 500 kappaleen vuosivauhilla vuoteen -69 saakka, jolloin se korvattiin Allis-Chalmers 2-10 Landhandlerilla.

Mommilan voimakolmikko

Allis-Chalmers pyörätraktoreiden tuonti Suomeen päättyi 60-luvun puolivälissä, viimeinen virallisesti myynnissä ollut malli oli englantilainen ED-40. Merkin Suomi-historia sai komean lopun, sillä viimeisimmät Keskon myymät Allikset olivat mallia D21. Vapaassa jakelussa nämä koneet eivät olleet, vaan ne tuotiin erikoistilauksesta.

Meille tuli yhteensä neljä D21-traktoria vuonna -65, joista kolme meni Mommilan kartanoon Lammille ja yksi Keskon koetilalle Hauholle. Mommilan traktoreiden mukana tuli vielä kolme sarjaa työkoneita, eli 7-siipiset aurat, 9-metriset lautasäkeet ja 3-teräiset jankkurit. Kyseessä oli varmasti Suomen suurin yksittäinen traktorikauppa koko vuosikymmenellä, maksoihan yksi Allis saman verran kuin kolme Ford 5000 -traktoria, joka sekin oli siihen aikaan järeäksi luokiteltu kone. Tapaus oli sikälikin harvinaislaatuinen, että muualle Eurooppaan ei isoja Alliksia ilmeisesti tuotu, Mommilan ja Hahkialan koneet olivat lajinsa ainoat edustajat tällä puolen palloa.

Tekniset tiedot	Allis-Chalmers D-21
Moottori	AC-3400 (1965 lähtien AC-3500), 6-syl. 4-t nestejäähdytteinen suorasuihkutusdiesel (-65 lähtien turboahdettu), 117 hv/2200 r (turbo 140 hv). Syl. läpimitta 108 mm, iskunpituus 127 mm, kokonaisiskutilavuus 6,98 l, puristussuhde 1:16. Jakajatyypinen RoosaMaster-ruiskutuspumppu keskipakosäätäjällä, sähköjärjestelmä 12 V.
Voimansiirto	Kuiva 14" 1-levykytkin. Vinohampainen "constant-mesh"-tyyppinen vaihteisto 8+2R, nopeudet 2,72-28 km/h. Vähennyspyörästössä sisäpuolinen lieriövälytys. Riippumaton voimanotto erillisellä monilevykytkimellä 1000 r/min. Yhdistetyt panta- ja levyjarrut tasauspyörästön akseleilla, mekaaninen hallinta, voidaan käyttää ohjausjarruina.
Pyörät	Edessä 11.00 x 16, takana 24,5 x 32, hydrostaattinen ohjaus.
Täytösmääriä	Moottori 11,5 l, jäähdytysjärjestelmä 19,8 l, voimansiirto 82,3 l, polttoainesäiliö 197,6 l.
Mittoja	Pituus 4080 mm, akseliväli 2440 mm, leveys 1720 - 2235 mm, korkeus konepellin päälle 1970 mm, pienin maavara 540 mm, paino vakiovarusteilla n. 4300 kg.
Lisävarusteita	7.50 x 20-etupyörät, 18,4 x 34-, 18,4 x 38-, 15,5 x 38-, tai 28,1 x 32-takapyörät, levikkeet, etupainot, takapyöräpainot, hydraulikka, 3-pistenostolaite, ulkopuolisen hydraulikan hallintaventtiilit, erilaisia vetolaitteita, 2 lisäakkaa, eetteristartti, suodatinhälytyn, takalokasuojien jatkeet, hydraulinen etuveto.
Hinta	n. 50 000 mk vuonna 1966 varustettuna turbomoottorilla ja nostolaitteella, mikä vastaa 75 550 € v. 2007 rahassa
Valmistaja	Allis-Chalmers Manufacturing Company
Valmistusaika	1963-69, Milwaukee, Wisconsin, USA.
ja -paikka	Valmistettu yhteensä 3457 kpl (serie I: 1128kpl, serie II: 2329 kpl)

Allis-Chalmers D-21
Allis-Chalmers Manufacturing Company
1963-69, Milwaukee, Wisconsin, USA.
Valmistettu yhteensä 3457 kpl

**Seuraavassa numerossa
KV 6 18.4.2008**

Koeajossa Isuzu D-Max

**Invertterit, pienet migit
Ilmanvaihtosäätimet ja puhaltimet**

Tulevia näyttelyjä ja tapahtumia

● Riga Agro	3.–6.4.	Riika
● Techagro	6.–10.4.	Brno
● Maamess	17.–19.4.	Tartto
● MaskinExpo	22.–24.5.	Tukholma
● VIV Europe	27.–29.5.	Moskova
● World Bioenergy	27.–29.5.	Elmia, Jönköping
● Royal Show	3.–6.7.	Stoneleigh Park
● Weteraanikone- päivät	4.–6.7.	Oulainen
● Farm Progress Show	26.–28.8.	Boone, Iowa
● KoneAgria	22.–25.10.	Jyväskylä
● Elmia Lantbruk (koti-eläimet)	22.–25.10.	Elmia Jönköping

Lisätietoja mm.

www.koneviesti.fi/uutiset_ja_tapahtumat/

Ulkomaisten näyttelyjen tiedot on kerätty Finpron julkaisemasta Messuluettelosta sekä ulkomaisten messujärjestäjien luetteloista. Emme vastaa mahdollisista muutoksista tai virheistä. Ennen näyttelymatkaa tiedot kannattaa varmistaa näyttelyorganisaatiolta.